

**ΔΙΑΚΟΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ: ΔΡ. ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ: ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.**

***Η ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ***

Περίληψη

Η Παράλληλη Στήριξη αποτελεί έναν ενισχυτικό και ενταξιακό θεσμό της παιδαγωγικής πράξης και της μαθησιακής διαδικασίας και δεν έχει σε καμία περίπτωση στόχο τη φύλαξη του μαθητή ή τη διευκόλυνση του στην καθημερινή του διαβίωση. Ο στόχος της παράλληλης στήριξης είναι να αυτονομηθεί ο μαθητής σταδιακά ως παρουσία στη συνήθη σχολική τάξη ώστε να μην απαιτείται ο εκπαιδευτικός να παρευρίσκεται στο σύνολο των ωρών της σχολικής τάξης. Παράλληλη Στήριξη δέχεται ο κάθε μαθητής με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όταν δεν είναι δυνατό να ανταποκριθεί στο πρόγραμμα της τάξης φοίτησής του καθώς και σε κάθε εκδήλωση σχολικής διαδικασίας. Στην κατηγορία μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν εμπίπτουν οι μαθητές με χαμηλή σχολική επίδοση που συνδέεται αιτιωδώς με εξωγενείς παράγοντες, όπως γλωσσικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Summary

Parallel support is a reinforcing and inclusive institution of pedagogical action and learning and it is by no means the goal of keeping the student or facilitating in his daily living. The aim of parallel support is to gradually autonomize the pupil as a presence in the ordinary school class so that the teacher is not required to attend the whole classroom hours. All students with disabilities or special educational needs receive parallel support when they are unable to respond to the program of their class, as well as to every event of the school process. In the category of pupils with disabilities and special educational needs, students with low school performance that are causally linked with external factors such as linguistic or cultural specificities are not included.

Λέξεις κλειδιά: Παράλληλη Στήριξη, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Αποσαφήνιση εννοιών

Με τον όρο «Ειδική Αγωγή» γίνεται αναφορά σε ειδικά σχεδιασμένη παιδαγωγική διαδικασία, που ικανοποιεί τις ιδιαίτερες ανάγκες παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Ε.Ε.Α.), δηλαδή περιγράφεται το σύστημα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών που παρέχονται στα άτομα με ειδικές και κοινωνικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους και για την ανάπτυξη και πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους. Κατά καιρούς έχουν γίνει προσπάθειες για την προσέγγιση και τον ορισμό της έννοιας Ειδικής Αγωγής. Η πρώτη προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας έγινε από τη Ρόζα Ιμβριώτη όπου αναφέρεται ότι, Ειδική Αγωγή είναι η «επιστήμη που φροντίζει για την μόρφωση, διδασκαλία και πρόνοια όλων των παιδιών, που η σωματική και ψυχική τους εξέλιξη εμποδίζεται αδιάκοπα από παράγοντες ατομικούς και κοινωνικούς (Ιμβριώτη, 1939). Η Ειδική Αγωγή ασχολείται με τα παιδιά που αποτελούν εξαίρεση από τον κανόνα, δηλαδή με ειδικά παιδιά, για τα οποία η γενική και ομοιογενής εκπαίδευση παρουσιάζεται ως ακατάλληλη και ανάρμοστη (Ξηρομερίτη - Τσακλαγκάνου, 1984). Ένας ορισμός που τονίζει τον τόπο, στον οποίο θα πρέπει να παρέχεται η Ειδική Αγωγή των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, είναι εκείνος της Πολυχρονοπούλου όπου Ειδική Αγωγή σημαίνει ειδικά σχεδιασμένα εκπαιδευτικά προγράμματα συμπεριλαμβανομένων των μαθημάτων Φυσικής Αισθητικής και Κοινωνικής Αγωγής προσαρμοσμένα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις ικανότητες και τις δυσκολίες του παιδιού. Παρέχεται κατά προτίμηση μέσα στη σχολική τάξη ή αν τούτο δεν ικανοποιεί επαρκώς τις ανάγκες του μαθητή, μέσα σε κέντρο Ειδικής Αγωγής, σε νοσοκομείο, στο σπίτι ή αλλού, για όσο διάστημα και όπως προβλέπει η συνεχής αξιολόγηση του παιδιού» (Πολυχρονοπούλου, 1993).

Στόχος της Ειδικής Αγωγής είναι «η υποβοήθηση, η υποστήριξη, και η βελτίωση της σωματικής, συναισθηματικής, της πνευματικής και κοινωνικής κατάστασης των παιδιών και των εφήβων». Αναφέρεται επίσης, σε βασικές επιδιώξεις, όπως η επαγγελματική τους αποκατάσταση και μέσω αυτής η ενσωμάτωση. Με άλλα λόγια η Ειδική Αγωγή «δεν είναι μια απλή εκπαιδευτική διαδικασία, είναι μια συνολική βοήθεια ζωής, που πρέπει να παρέχεται σε όλα εκείνα τα νεαρά άτομα, που κατατρέχονται υπό τη πίεση κάποιας προσωπικής αντίζωσης

κατάστασης».(Κρουσταλάκη 1994). Στόχος της Ειδικής Αγωγής είναι: «να προετοιμάσει το παιδί να συμμετάσχει στο ανώτερο δυναμικό βαθμό σε όλα τα πεδία δράσης της κοινωνίας: πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, και πνευματικά. Να αυξήσει τη γνώση και τις εμπειρίες του, να καλλιεργήσει το πνεύμα και να διευκολύνει τη μετάβαση του από το σχολείο στην ενηλικίωση, την ενεργό ζωή και την αυτονομία» (Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρόγεωργα,1993).Ο Νόμος 2917/ 2000 ορίζει με σαφήνεια τους στόχους της Ειδικής Αγωγής:

Η εκπαίδευση στα άτομα με Ειδικές Ανάγκες έχει ως στόχο:

- Την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.
- Τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξη τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο.
- Την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία.
- Την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη.

Ο όρος «Ειδική Εκπαίδευση» έχει χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει την ακολουθούμενη γραμμή της εκπαίδευσης, η οποία εφαρμόζεται στα μειονεκτούντα και τα χαρισματικά παιδιά, αλλά δεν βρίσκει εφαρμογή στην πλειονότητα των παιδιών του μέσου όρου. Η Ειδική Παιδαγωγική αναφέρεται και ως Παιδαγωγική ΑΜΕΑ (Άτομα ΜΕ Αναπηρία) και σημαίνει παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ιδιαίτερη ανάγκη ή οποιαδήποτε χαρακτηριστικό τους, που διαφοροποιεί την κοινωνική τους ταυτότητα. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει, να είναι κατάλληλα καταρτισμένος, να εφαρμόζει τις αρχές της Ειδικής Αγωγής και παράλληλα να λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών ΑΜΕΑ. Η παιδαγωγική αυτή οφείλει να προωθεί την αλληλοαποδοχή και τη σταδιακή ένταξη αυτών των μαθητών στην παραγωγική διαδικασία. Η Ειδική Αγωγή, η Ειδική Εκπαίδευση και η Ειδική Παιδαγωγική δεν είναι έννοιες που υποκαθιστούν ή καταργούν η μια την άλλη. Έχουν κοινό σκοπό και οφείλουν να έχουν και ενιαίο προγραμματισμό.(Δαλλασούδας, (2005). Στον νόμο του 2008, δηλώνεται ότι «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση» (ΕΑΕ) είναι το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρία και μαθητές με διαπιστωμένες Ε.Ε.Α. » (ΦΕΚ 3699/2008). Όροι που συνδέονται άμεσα με την οργάνωση και επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης των ατόμων με Ε.Ε.Α. είναι και η ένταξη, η ενσωμάτωση και η συνεκπαίδευση.

Οι όροι «ενσωμάτωση» (integration), «ένταξη» (accession), και «συνεκπαίδευση» (inclusion) στον χώρο της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται συχνά χωρίς διάκριση, επειδή αναφέρονται γενικά σε μια προσπάθεια οργάνωσης της εκπαίδευσης των ατόμων με Ε.Ε.Α. έξω από ιδρύματα. Οι συγκεκριμένοι όροι έχουν κοινά στοιχεία αλλά το εννοιολογικό τους περιεχόμενο διαφέρει. Όπως παρατηρεί η Πατσίδου (2010), αναφέρονται σε διαφορετικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ο όρος ενσωμάτωση αναφέρεται στη διαδικασία τοποθέτησης των παιδιών με αναπηρίες σε τάξεις του γενικού σχολείου, το οποίο θεωρείται ένα λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον σε σύγκριση με τα αμιγώς ειδικά σχολεία. Οι ορισμοί για την ενσωμάτωση στην ελληνική βιβλιογραφία ποικίλουν. Ο Κόμπος περιγράφει ως ενσωμάτωση την πλήρη τοποθέτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες μέσα στη γενική τάξη, όπου υπάρχει αλληλεπίδραση για τα παιδιά με και χωρίς ειδικές ανάγκες, δημιουργούνται σχέσεις μεταξύ τους και παρουσιάζουν ανάπτυξη στον κοινωνικό τους τομέα (Κόμπος, 1992). Ο Κυπριωτάκης (2001) αναφέρει ότι ενσωμάτωση σημαίνει αλληλεπίδραση και αναφέρεται σε διαφορετικά μέλη μίας ομάδας. Κυρίως, η ενσωμάτωση περιγράφει τις προσπάθειες που γίνονται για την εξάλειψη της απομόνωσης των ατόμων με ιδιαιτερότητες. Η ενσωμάτωση είναι μια διαδικασία που ξεκινά από την οικογένεια, συνεχίζεται στο σχολείο και ολοκληρώνεται στην κοινωνία.

Η «ενσωμάτωση» σημαίνει την αλληλεπίδραση ενός ατόμου ή μίας ομάδας. Η Πολυχρονοπούλου -Ζαχαρόγεωργα (1995) διαχωρίζει την «ενσωμάτωση» ως στόχο από την «ενσωμάτωση» ως μέθοδο. Ως στόχος, η ενσωμάτωση περιλαμβάνει όλες τις προσπάθειες, που μπορούν να γίνουν, για να βοηθηθούν τα παιδιά και οι έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες, να αναπτύξουν τις ικανότητες τους και την προσωπικότητά τους. Η ενσωμάτωση, ως μέθοδος, επιτρέπει την παροχή ιδιαίτερης παιδαγωγικής υποστήριξης, χωρίς διαχωρισμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ευνοώντας στον μέγιστο βαθμό την κοινή διαβίωση και συνεργασία μαθητών με και χωρίς ειδικές ανάγκες (Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρόγεωργα, 1995).

Ο όρος «ένταξη» χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 και αντανάκλυνε την επιθυμία για αποστασιοποίηση από παραδοσιακές πρακτικές και απομάκρυνση από οποιαδήποτε έννοια αποκλεισμού και περιθωριοποίησης (Karagiannis et al, 1996). Οι έννοιες ένταξη και ενσωμάτωση στην ελληνική βιβλιογραφία θεωρούνται άμεσα ή έμμεσα ταυτόσημοι (Τσιρανέλλης 2011). Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη, ένταξη είναι η είσοδος προσώπου, χώρας κ.ά σε ένα σύνολο ώστε να αποτελεί οργανικό μέλος του, ενώ για τον όρο

ενσωματώνω αναφέρεται ότι καθιστώ κάτι αδιάσπαστο μέρος συγκροτημένου συνόλου (Μπαμπινιώτης 2005). Ο Λιοδάκης (1990) ορίζει την ενσωμάτωση ως την ένταξη του ατόμου σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και αναφορικά με την εκπαίδευση την ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κανονικό σχολείο. Ο όρος ένταξη χρησιμοποιείται από ορισμένους συγγραφείς με την έννοια της διαδικασίας και την ένταξη και την αφομοίωση, αλλά και την ενσωμάτωση (Δελασούδας, 2006). Στην εκπαιδευτική πράξη ο όρος «ένταξη» χρησιμοποιείται κυρίως για την περιγραφή των διαδικασιών υποστήριξης μαθητών με ειδικές ανάγκες ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στο κοινό πρόγραμμα της σχολικής μονάδας. Ο όρος ισότιμη συνεκπαίδευση υπονοεί την προθυμία αναδόμησης του σχολικού προγράμματος ως συνέπεια της διαφορετικότητας των παιδιών που το παρακολουθούν (Ainscow, 2000).

Υπάρχουν όμως αναφορές οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι όροι ένταξη και ενσωμάτωση δεν ταυτίζονται. Για τον Τσιναρέλη (1993) ο όρος «ένταξη» σημαίνει την τοποθέτηση και την απόκτηση ρόλων μέσα σε μια ομάδα, ως ατόμων ή μιας ομάδας ατόμων με διαφορετικά κοινωνικά, βιολογικά, ψυχολογικά ή οικονομικά χαρακτηριστικά. Εννοιολογική εξέλιξη των όρων ενσωμάτωση και ένταξη αποτελεί ο όρος «συνεκπαίδευση» ή «συμπεριληπτική εκπαίδευση», που εμφανίζεται το 1990, με τον οποίο περιγράφεται η από κοινού εκπαίδευση μαθητών με και χωρίς Ε.Ε.Α. στη γενική τάξη (Σούλης, 2008). Στη βιβλιογραφία εντοπίζεται ο όρος συνεκπαίδευση αλλά και ο όρος «εκπαίδευση για όλους» (Δόικου - Αυλίδου, 2006). Επισημαίνεται η διαφοροποίηση του όρου από τη «συνεκπαίδευση των δύο φύλων» (Κίτσου, 1993) και τη «μικτή φοίτηση» (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1999). Η «συνεκπαίδευση» ορίζεται, ως η προσπάθεια για συμβίωση και συνδιδασκαλία των παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο, σε συνδυασμό με την παροχή αναγκαίας βοήθειας και υποστήριξης από ειδικούς παιδαγωγούς, όπου ασκείται (Λιοδάκης, 2000).

Ο όρος «συμπεριληπτική εκπαίδευση» δηλώνει, αφενός την τοποθέτηση ενός ατόμου με αναπηρία στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, αφετέρου την ενεργητική συμμετοχή του τόσο στη μαθησιακή διαδικασία όσο και στις άλλες εκφράσεις της σχολικής τάξεως, με απαραίτητες αναλογίες με τις δυνατότητες του (Σούλης, 2008· Μιχαηλίδης, 2009).

Εισαγωγή

Η συνεκπαίδευση των μαθητών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Ε.Ε.Α.) στον χώρο του ελληνικού γενικού σχολείου, θεσμοθετήθηκε σχεδόν πριν δύο δεκαετίες. Με την πάροδο του χρόνου, ο αριθμός των μαθητών με αναπηρία ή άλλες Ε.Ε.Α. στις γενικές τάξεις, βαίνει αυξανόμενος. Η παρουσία των συγκεκριμένων μαθητών στις τάξεις τυπικής εκπαίδευσης, οδήγησε στη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών θεσμών και προγραμμάτων για την υποστήριξή τους. Ένας τέτοιος θεσμός είναι και η Παράλληλη Στήριξη, ή όπως αναφέρεται από το Υπουργείο Παιδείας: *«Πρόγραμμα Εξειδικευμένης Εκπαιδευτικής Υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»*.

Η Παράλληλη Στήριξη αποτελεί έναν ενισχυτικό και ενταξιακό θεσμό της παιδαγωγικής πράξης και της μαθησιακής διαδικασίας. Παράλληλη Στήριξη δέχεται ο κάθε μαθητής με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όταν παρουσιάζει δυσκολίες και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στο πρόγραμμα της τάξης φοίτησής του καθώς και σε κάθε εκδήλωση σχολικής διαδικασίας. Η Παράλληλη Στήριξη ως θεσμός βοηθάει στην προώθηση της συμπερίληψης του μαθητή στο γενικό σύνολο μόνο όταν γίνεται με τρόπο μεθοδικό κι οργανωμένο. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο απαιτείται η συνεργασία όχι μόνο των δύο εκπαιδευτικών της τάξης αλλά ολόκληρου του σχολικού πλαισίου κι όσων εμπλέκονται άμεσα με τον μαθητή. Παράλληλη Στήριξη δέχονται μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όσοι για ολόκληρη ή ορισμένη περίοδο της σχολικής τους ζωής εμφανίζουν σημαντικές δυσκολίες μάθησης εξαιτίας αισθητηριακών, νοητικών, γνωστικών, αναπτυξιακών προβλημάτων, ψυχικών και νευροψυχικών διαταραχών οι οποίες, σύμφωνα με τη διεπιστημονική αξιολόγηση, επηρεάζουν τη διαδικασία της σχολικής προσαρμογής και μάθησης. Στους μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες συγκαταλέγονται ιδίως όσοι παρουσιάζουν νοητική αναπηρία, αισθητηριακές αναπηρίες όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες με χαμηλή όραση), αισθητηριακές αναπηρίες ακοής (κωφοί, βαρήκοοι), κινητικές αναπηρίες, χρόνια μη ιάσιμα νοσήματα, διαταραχές ομιλίας-λόγου, ειδικές μαθησιακές δυσκολίες όπως δυσλεξία, διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα, διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, ψυχικές διαταραχές και πολλαπλές αναπηρίες. Στην κατηγορία μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν εμπίπτουν οι μαθητές με χαμηλή σχολική επίδοση που συνδέεται αιτιωδώς με εξωγενείς παράγοντες, όπως γλωσσικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Θεσμικό πλαίσιο - Έγκριση της Παράλληλης στήριξης

Σύμφωνα με τον νόμο 3699/2008(ΦΕΚ Α΄, 199/2-10-2008) «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (ΕΕΑ), άρθρ.6. Φοίτηση.

1. Οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν:

α) Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, εφόσον πρόκειται για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, υποστηριζόμενοι από τον εκπαιδευτικό της τάξης, ο οποίος συνεργάζεται κατά περίπτωση με τα ΚΕΣΥ, με τους σχολικούς συμβούλους γενικής και ειδικής εκπαίδευσης και τους συμβούλους ΕΕΠ.

β) Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, με Παράλληλη Στήριξη-συνεκπαίδευση, από εκπαιδευτικούς ΕΑΕ, όταν αυτό επιβάλλεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Η Παράλληλη Στήριξη παρέχεται σε μαθητές που μπορούν με κατάλληλη ατομική υποστήριξη να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της τάξης, σε μαθητές με σοβαρότερες εκπαιδευτικές ανάγκες όταν στην περιοχή τους δεν υπάρχει άλλο πλαίσιο ΕΑΕ (ειδικό σχολείο, τμήμα ένταξης) ή όταν η Παράλληλη Στήριξη καθίσταται απαραίτητη - βάσει της γνωμάτευσης του ΚΕΣΥ - εξαιτίας των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών. Στην τελευταία περίπτωση η στήριξη από ειδικό εκπαιδευτικό μπορεί να γίνεται σε μόνιμη και προγραμματισμένη βάση.

Βασικός στόχος της παράλληλης στήριξης είναι να αποκτήσει ο μαθητής τη δυνατότητα να παραμείνει στην τάξη και στο σχολείο χωρίς υποστήριξη για διάστημα ίσο με το μισό του πρωινού ωραρίου. Για τον λόγο αυτό υποβάλλεται εισήγηση από την Επιτροπή Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ) ή αν δεν υπάρχει από τον Σύλλογο Διδασκόντων μέσω του Διευθυντή του σχολείου σε συνεδρίαση ειδικά για τον σκοπό αυτό, προς το οικείο Κέντρο Διαφοροδιάγνωσης Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΣΥ). Εξαίρεση σε αυτό μπορούν να αποτελούν το Νηπιαγωγείο, η Α΄ και η Β΄ τάξη του Δημοτικού εφόσον το υπάρχει απόλυτα δικαιολογημένη εισήγηση του ΚΕΣΥ. Παράλληλη Στήριξη μπορούν να διεκδικήσουν εκείνα τα παιδιά που η αναπηρία τους και οι ειδικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες έχουν πιστοποιηθεί από τον αρμόδιο φορέα ΚΕΣΥ., Ιατροπαιδαγωγικό, Δημόσιο νοσοκομείο. Την Παράλληλη Στήριξη εισηγείται αποκλειστικά το οικείο ΚΕΣΥ το οποίο με γραπτή γνωμάτευσή του καθορίζει τις ώρες Παράλληλης Στήριξης κατά περίπτωση. Οι αιτήσεις για

Παράλληλη Στήριξη υποβάλλονται στη διεύθυνση του σχολείου και μέσω της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης διαβιβάζονται στη Διεύθυνση ΕΑΕ του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων για έγκριση και προγραμματισμό εκτέλεσης. Ο χρόνος υποβολής αιτήσεων παράλληλης στήριξης ορίζεται από την ημερομηνία εγγραφής στο σχολείο μέχρι την 20ή Οκτωβρίου κάθε σχολικού έτους. Εκπρόθεσμες αιτήσεις δεν γίνονται δεκτές. Εμπρόθεσμες είναι οι αιτήσεις που έχουν στο διαβιβαστικό της Διεύθυνσης, στη βεβαίωση φοίτησης και στην αίτηση του γονέα, ημερομηνία μέχρι την 20η Οκτωβρίου.

Παράλληλη Στήριξη για αυτιστικούς μαθητές

Με βάση τους ιδιαίτερους κοινωνικούς περιορισμούς που επιβάλλει ο αυτισμός ως αναπηρία στους μαθητές, η φοίτησή τους στις εκπαιδευτικές δομές μπορεί να γίνεται ως εξής:

- Οι αυτιστικοί μαθητές υψηλής λειτουργικότητας (σύνδρομο Asberger) μπορούν να φοιτούν στις σχολικές τάξεις του Γενικού Σχολείου υποστηριζόμενοι από τον εκπαιδευτικό της τάξης και κατά περίπτωση, με βάση τη γνωμάτευση του οικείου ΚΕΣΥ, με Παράλληλη Στήριξη από εκπαιδευτικό Ειδικής Αγωγής, ο οποίος διαθέτει κατά προτίμηση εξειδίκευση στον αυτισμό.
- Οι αυτιστικοί μαθητές μέσης και χαμηλής λειτουργικότητας μπορούν να φοιτούν στα Τμήματα Ένταξης των Γενικών Σχολείων και να παρακολουθούν κοινό και εξειδικευμένο αναλυτικό πρόγραμμα με Παράλληλη Στήριξη από εκπαιδευτικό Ειδικής Αγωγής, ενώ στις σοβαρότερες των περιπτώσεων μπορούν να φοιτούν σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής με κατεύθυνση τον αυτισμό.

Η Παράλληλη Στήριξη μαθητών με αυτισμό μπορεί να υλοποιείται και από ιδιώτη ειδικό βοηθό που εισηγείται και διαθέτει η οικογένεια του μαθητή κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Διευθυντή και του Συλλόγου Διδασκόντων της Σχολικής Μονάδας που φοιτά ο μαθητής.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την έγκριση της παράλληλης στήριξης των αυτιστικών μαθητών από ειδικά βοηθό (ιδιώτη) είναι:

- Γνωμάτευση και πρόταση παροχής παράλληλης στήριξης από το οικείο ΚΕΣΥ, δηλαδή το ΚΕΣΥ της περιοχής του σχολείου φοίτησης του μαθητή (άρθρο 6 § 1 εδαφ. β' του ν.3699/2008 την Παράλληλη Στήριξη εισηγείται αποκλειστικά το οικείο ΚΕΣΥ).
- Αίτηση του γονέα ή κηδεμόνα προς τη Διεύθυνση του Σχολείου.

- Βιογραφικό και Ποινικό Μητρώο του προτεινόμενου από την οικογένεια του μαθητή για την υλοποίηση της ιδιωτικής παράλληλης στήριξης.
- Σύμφωνη γνώμη του Διευθυντή του Σχολείου φοίτησης και του Συλλόγου Διδασκόντων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεν τίθεται προθεσμία για την έγκριση της ιδιωτικής παράλληλης στήριξης και ο Διευθυντής του σχολείου θα πρέπει να γνωστοποιεί την ύπαρξη του ιδιώτη ειδικού βοηθού στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης που υπάγεται το σχολείο φοίτησης του μαθητή. Ο ειδικός βοηθός που εισηγείται και διαθέτει η οικογένεια του μαθητή προβλέπεται από το νόμο μόνο για τους αυτιστικούς μαθητές, δεν προβλέπεται για άλλες περιπτώσεις αναπηρίας και ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών ούτε για τη βοήθεια μαθητών που δεν αυτοεξυπηρετούνται. Για τις περιπτώσεις αυτές στήριξη παρέχεται μόνο από εκπαιδευτικό ή ειδικό βοηθητικό προσωπικό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (εγκύκλιος αριθμ. πρωτ. 61660/Γ6/31-05-2011).

Οι παράλληλες στηρίξεις των αυτιστικών μαθητών διακόπτονται μόνο κατόπιν γνωμοδότησης του οικείου ΚΕΣΥ και της γνώμης των γονέων. Η Παράλληλη Στήριξη των αυτιστικών μαθητών μπορεί επίσης να υλοποιείται και από ειδικό βοηθό που εισηγείται και διαθέτει η οικογένεια του μαθητή, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Διευθυντή της Σχολικής μονάδας και του Συλλόγου Διδασκόντων. Η πράξη έγκρισης παράλληλης στήριξης ισχύει για ένα σχολικό έτος και ο γονέας ή κηδεμόνας θα πρέπει να κάνει εκ νέου αίτηση σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται παραπάνω. Κατ' εξαίρεση για τους μαθητές με αυτισμό για τους οποίους έχει εγκριθεί από τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων η παροχή παράλληλης στήριξης για ένα έτος (άρθρο 7 § 4 παρ.γ του νόμου 3699/2008) και εφόσον συναινεί ο γονέας ή κηδεμόνας του μαθητή δεν απαιτείται η υποβολή νέων δικαιολογητικών και η Παράλληλη Στήριξη συνεχίζεται και για την επόμενη σχολική χρονιά. Οι Διευθυντές των σχολείων στα οποία φοιτούν μαθητές με εγκεκριμένη Παράλληλη Στήριξη λόγω αυτισμού θα πρέπει αμέσως μετά την εγγραφή του παιδιού στη επόμενη τάξη να καλέσουν τους γονείς να δηλώσουν εγγράφως αν επιθυμούν τη συνέχιση ή την διακοπή της παράλληλης στήριξης. Τις δηλώσεις αυτές οι Διευθυντές τις αποστέλλουν στην αρμόδια Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Οι Διευθύνσεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης οφείλουν να στείλουν στη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής τα στοιχεία των μαθητών για τους οποίους ανανεώνεται η Παράλληλη Στήριξη το αργότερο μέχρι 30 Ιουνίου. Στα στοιχεία αυτά θα πρέπει

να αναφέρεται απαραίτητα η τάξη που θα φοιτήσει το παιδί το Σεπτέμβριο της επόμενης σχολικής χρονιάς. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται για τα νήπια που εγγράφονται στο Δημοτικό, για τους μαθητές που αποφοιτούν από το Δημοτικό και εγγράφονται στη Α' Γυμνασίου, για τους μαθητές που αποφοιτούν από το Γυμνάσιο και εγγράφονται στην Α' Λυκείου καθώς και για αυτούς που αλλάζουν περιοχή φοίτησης.

Όλα όσα ισχύουν για τις εγκεκριμένες παράλληλες στηρίζεις μαθητών με αυτισμό ισχύουν και για τις παράλληλες στηρίζεις που έχουν εγκριθεί για μαθητές με προβλήματα όρασης καθώς και σε εκείνες που έχουν εγκριθεί για μαθητές με προβλήματα ακοής. Οι στηρίζεις αυτές ανανεώνονται εφόσον συναινεί εγγράφως ο γονέας ή κηδεμόνας του μαθητή. Οι έγγραφες δηλώσεις συγκεντρώνονται με τον ίδιο τρόπο που συγκεντρώνονται και οι δηλώσεις για τους αυτιστικούς μαθητές και τα στοιχεία αποστέλλονται στη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής της Κ.Υ. το αργότερο μέχρι και την 30^η Ιουνίου.

Παράλληλη Στήριξη σε μαθητές που δεν αυτοεξυπηρετούνται

Για τους μαθητές που δεν αυτοεξυπηρετούνται οι διατάξεις του άρθρου 6§2 του ν.3699/2008 προβλέπουν τη στήριξη από ειδικό βοηθητικό προσωπικό (Ε.Β.Π.). Η αίτηση για έγκριση και παροχή στήριξης από Ε.Β.Π. σε μαθητές που δεν αυτοεξυπηρετούνται υποβάλλεται στο σχολείο φοίτησης του μαθητή από τον γονέα ή κηδεμόνα του το διάστημα από την ημερομηνία εγγραφής έως και την 31η Ιουλίου, εκτός αν η ανάγκη για στήριξη από Ε.Β.Π. προκύψει μετά την παραπάνω προθεσμία. Με την αίτηση του για παροχή στήριξης από Ε.Β.Π., ο γονέας συνυποβάλλει γνωμάτευση από το οικείο ΚΕΣΥ ή από πιστοποιημένο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο ή από δημόσια υγειονομική επιτροπή. Οι αιτήσεις καθώς και βεβαιώσεις εγγραφής ή φοίτησης, διαβιβάζονται από τη Δ/ση του σχολείου στη Δ/ση Ειδικής Αγωγής του ΥΠ.Π.Ε.Θ. μέσω της αντίστοιχης Περιφερειακής Δ/σης αμέσως μετά την υποβολή της αίτησης. Η στήριξη των μαθητών που δεν αυτοεξυπηρετούνται παρέχεται μόνο από ειδικό βοηθητικό προσωπικό που προσλαμβάνεται από το ΥΠ.Π.Ε.Θ., σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Δεν εγκρίνεται για τον ίδιο μαθητή ταυτόχρονα η παροχή παράλληλης στήριξης από εκπαιδευτικούς και στήριξης Ε.Β.Π. Σε περίπτωση που στο ίδιο σχολείο εγκριθεί στήριξη με ειδικό βοηθητικό προσωπικό για δύο μαθητές τότε το ΚΕΣΥ με εισήγηση του θα μπορεί να προβλέπει την κάλυψη των αναγκών

των μαθητών αυτών από έναν ειδικό Βοηθό. Με απόφαση του ΥΠ.Π.Ε.Θ. εγκρίνεται η παροχή παράλληλης στήριξης σε μαθητές που δεν αυτοεξυπηρετούνται για μια σχολική χρονιά.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο αρ.102224/Γ6/25-08.2009 οι πιστώσεις για την κάλυψη λειτουργικών κενών σε προσωπικό, εκπαιδευτικούς, Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π., στην Ειδική Αγωγή θα διατίθενται κατά προτεραιότητα ως εξής:

- Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ)
- Τμήματα Ένταξης (ΤΕ) και
- Παροχή παράλληλης στήριξης και στήριξης από Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό (Ε.Β.Π.).

Καθήκοντα και αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών της παράλληλης στήριξης

Το Καθηκοντολόγιο και οι αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών της παράλληλης στήριξης ορίζεται από την Υπουργική Απόφαση, υπ αριθμ. 27922/Γ6/2007, Φ. 353,1/324/105657/Δ1 και προβλέπει ότι:

- Ενημερώνονται από το Διευθυντή του σχολείου σχετικά με τις ανάγκες του μαθητή, για τον οποίο έχει εγκριθεί Παράλληλη Στήριξη ύστερα από σχετική πρόταση του ΚΕΣΥ ή των πιστοποιημένων ιατροπαιδαγωγικών υπηρεσιών και εισήγηση του σχολικού συμβούλου ειδικής αγωγής.
- Αξιολογούν τις εκπαιδευτικές δυνατότητες του μαθητή και συντάσσουν εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με το ΚΕΣΥ και το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής. Για την υλοποίηση του συνεργάζονται με το διευθυντή, τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς του τμήματος και τους άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου για την ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων του συγκεκριμένου μαθητή.
- Υλοποιούν το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέσα και έξω από την τάξη και είναι συνολικά υπεύθυνοι για όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής (διαλείμματα, επισκέψεις, εκδηλώσεις κ.λπ.) στις οποίες συμμετέχει ο μαθητής.
- Συνεργάζονται με το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής και τα ΚΕΣΥ στις περιπτώσεις μαθητών που παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυσκολία και προβλήματα.

- Συντάσσουν ατομικό εκπαιδευτικό και εβδομαδιαίο πρόγραμμα υποστηρικτικών δραστηριοτήτων του μαθητή και το υποβάλλουν σε τρία αντίτυπα, στο σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής, ο οποίος και παρακολουθεί την εφαρμογή του.
- Προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε μαθητές συστεγασμένου ή όμορου σχολείου που χρειάζονται Παράλληλη Στήριξη ύστερα από εισήγηση του σχολικού συμβούλου ειδικής αγωγής και του Διευθυντή Εκπαίδευσης.
- Καταρτίζουν το πρόγραμμα παράλληλης στήριξης σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής και το ΚΕΣΥ, με κριτήρια τις εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητή και τις δυνατότητες ένταξης στην τάξη του.
- Βοηθά στην προσέλευση και αποχώρηση του παιδιού με ΕΕΑ από την τάξη.
- Μέσα στην τάξη βοηθά στην εύρεση του κατάλληλου βιβλίου, της σελίδας, της άσκησης κλπ.
- Εξηγεί στο παιδί με ΕΕΑ την εκφώνηση της άσκησης με κατανοητό τρόπο.
- Όταν χρειάζεται διαφοροποιεί την εργασία του μαθητή με σκοπό την επίτευξη του στόχου.
- Βοηθά το δάσκαλο της τάξης στο σχεδιασμό της διδασκαλίας εμπλουτίζοντας το περιεχόμενο σύμφωνα με τις αρχές της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας.
- Αναλαμβάνει παράλληλη εργασία στην τάξη, όπως η διόρθωση τετραδίων ή η κατασκευή ιστογράμματος ή γραφήματος για τη διευκόλυνση της κατανόησης της γνώσης.
- Ο δάσκαλος της παράλληλης στήριξης δεν κάθεται αποκλειστικά δίπλα στο παιδί με ΕΕΑ. Παρέχει υποστηρικτική διδασκαλία κυρίως στο παιδί με ΕΕΑ, αλλά ταυτόχρονα περιέρχεται στην τάξη και βοηθά και άλλα παιδιά που έχουν ανάγκη.
- Συμπληρώνει καθημερινά το τετράδιο επικοινωνίας. Στο τετράδιο επισημαίνονται τα θετικά και αρνητικά σημεία της σχολικής ζωής για την ενημέρωση των γονέων. Οι γονείς με τη σειρά τους σημειώνουν δικές τους παρατηρήσεις για την ενημέρωση των δασκάλων.
- Στα διαλείμματα και στις εκδρομές σχεδιάζει δραστηριότητες εμπλοκής και κοινωνικοποίησης του παιδιού με ΕΕΑ.
- Κατά περιόδους αναλαμβάνει διδακτικό έργο και το ρόλο του 2^{ου} εκπαιδευτικού αναλαμβάνει ο δάσκαλος της τάξης. Σκοπός είναι να μη φαίνεται ποια είναι η εκπαιδευτικός της τάξης και ποια της ΠΣ σε μια χαρτογράφηση της τάξης.
- Εισηγείται και υλοποιεί σε συνεργασία με το δάσκαλο της τάξης Σχέδια Εργασίας με στόχο το σεβασμό της διαφορετικότητας. Το πρόγραμμα παρουσιάζεται σε όλες τις τάξεις.

- Απώτερος σκοπός της παράλληλης στήριξης είναι η αυτονόμηση του μαθητή σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό. .
- Μία φορά το τρίμηνο συμμετέχει σε σύσκεψη εκτίμησης της προόδου του μαθητή με ΕΕΑ. Στη σύσκεψη συμμετέχουν επίσης ο Διευθυντής του Σχολείου, ο δάσκαλος της τάξης και ο/η γονέας του παιδιού. Συντάσσεται από κοινού αιτιολογημένη έκθεση επίδοσης στον κοινωνικό, επικοινωνιακό και ακαδημαϊκό τομέα. Αν δε σημειωθεί κατάλληλη επίδοση σε 2 διαδοχικά τρίμηνα, το παιδί παραπέμπεται στο ΚΕΣΥ για επαναξιολόγηση σε ότι αφορά το κατάλληλο πλαίσιο εκπαίδευσης.

Η Παράλληλη Στήριξη των μαθητών παρέχεται μόνο από εκπαιδευτικό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Στην περίπτωση που δεν αρκεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, για να καλύψουν τις ανάγκες της παράλληλης στήριξης τότε με βάση την τροπολογία (Άρθρο 26 «Λοιπές διατάξεις» & 9α Ν. 3879/2010) μπορούν να προσληφθούν εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων (π.χ. δάσκαλοι γενικής εκπαίδευσης-ΠΕ70, φιλόλογοι, μαθηματικοί κ.ά.), με την προϋπόθεση ότι έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια ειδικής αγωγής. Ειδικότερα και σύμφωνα με την εγκύκλιο για την Παράλληλη Στήριξη, με αριθμό 117746/27 -8-2013, που αφορά την «Πρόσκληση υποψηφίων εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ), Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, για ένταξη στους Ενιαίους Πίνακες αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών ΕΑΕ διδακτικού έτους 2013-2014» επισημαίνεται ότι μπορούν να εργαστούν στην Παράλληλη Στήριξη και στις άλλες δομές της ειδικής αγωγής και οι εκπαιδευτικοί που έχουν τις εξής προϋποθέσεις:

- Είναι πτυχιούχοι των ΤΕΦΑΑ με ειδίκευση την ειδική αγωγή.
- Είναι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων στην ειδική αγωγή ή έχουν τίτλο διετούς μετεκπαίδευσης στην ειδική αγωγή των Διδασκαλείων.
- Έχουν πιστοποιητικό επιτυχούς παρακολούθησης σεμιναρίων ειδικής αγωγής 400 ωρών που αποκτήθηκε πριν από τις 31-8-2010. Σε περίπτωση που κάποιος εκπαιδευτικός απόκτησε το πιστοποιητικό μετά από αυτή την ημερομηνία, δεν έχει δικαίωμα υποβολής αίτησης υποψηφίου, για να εργαστεί στην ειδική αγωγή.
- Είναι εκπαιδευτικοί γενικής εκπαίδευσης, που έχουν όμως εκπαιδευτική προϋπηρεσία 10 μηνών σε δομές της ειδικής αγωγής.

- Είναι γενικά εκπαιδευτικοί, που οι ίδιοι τους ή τα παιδιά τους έχουν αναπηρία σε ποσοστό άνω του 67%.
- Όσον αφορά την εκπαίδευση παιδιών με προβλήματα ακοής, οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν εξειδίκευση στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα. Αντίστοιχα, για τα παιδιά με προβλήματα όρασης πρέπει να έχουν εξειδίκευση στη γραφή Braille.

Με το νόμο 3879/2010 και με τίτλο «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις» προβλέπεται ότι το προσωπικό που θα προσληφθεί για την Παράλληλη Στήριξη συμμετέχει σε τέσσερις κύκλους επιμόρφωσης.

- Στον πρώτο κύκλο οι επιμορφούμενοι θα ενημερώνονται για γενικά θέματα ειδικής αγωγής, για σχεδιασμό εξατομικευμένων προγραμμάτων σπουδών, για στρατηγικές διδασκαλίας κ.ά.
- Στο δεύτερο κύκλο επιμόρφωσης δίνεται βαρύτητα στην αξιολόγηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των παιδιών.
- Στον τρίτο κύκλο οι εκπαιδευτικοί καταγράφουν το προφίλ των μαθητών που στηρίζουν, τις δυνατότητες του σχολικού πλαισίου σχετικά με την Παράλληλη Στήριξη και αναπτύσσουν σχέδια δράσης και σχέδια εξατομικευμένου προγράμματος.
- Στον τέταρτο κύκλο γίνεται η αξιολόγηση του προγράμματος με τη συμπλήρωση σχετικών ημερολογίων.

Στην Ελλάδα, οι εκπαιδευτικοί γενικής αγωγής είχαν τη δυνατότητα να επιμορφωθούν για δύο χρόνια στα διδασκαλεία, των οποίων η λειτουργία σταμάτησε το 2012. Άλλη επιλογή για επιμόρφωση είναι τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ), αλλά τα προσφερόμενα προγράμματα για θέματα συνεργατικής διδασκαλίας είναι περιορισμένα και γενικής φύσεως. Επίσης, επιμόρφωση γίνεται σποραδικά μέσω ΕΣΠΑ και άλλων προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης (ΕΕΖΕ) που πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή, στο οποίο συμμετείχαν 25 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είχε τριετή διάρκεια (2009-2011), προκύπτει ότι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών χρήζει βελτίωσης. Η εκπαίδευση πρέπει να κινείται τόσο στην ανάπτυξη ικανοτήτων που σχετίζονται με την εκπαίδευση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όσο και σε θέματα στάσεων και αντιλήψεων. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μπορούν να υποστηρίξουν όλους τους μαθητές να αποκτήσουν συνεργατικές δεξιότητες, να καταλάβουν ότι η διαφορετικότητα στις

τάξεις τους λειτουργεί θετικά στην εκπαίδευση και η επιμόρφωσή τους συνδέεται με την προσωπική τους επαγγελματική εξέλιξη (Ευρωπαϊκός φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή, 2011).

Ο εκπαιδευτικός της παράλληλης στήριξης συμμετέχει ισότιμα σε όλες τις εκδηλώσεις του σχολείου με το υπόλοιπο προσωπικό και έχει τις ίδιες υποχρεώσεις και δικαιώματα που απορρέουν από την ισχύουσα νομοθεσία. Το ωρολόγιο πρόγραμμα είναι απαραίτητο να συντάσσεται από τον εκπαιδευτικό της παράλληλης σε συνεργασία με εκείνον της τάξης, διαρθρώνεται πάνω στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου και υποβάλλεται στον Σύμβουλο της ΕΑΕ προς έγκριση. Σε θέματα σχετικά με την αξιολόγηση και τη βαθμολογία στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου και σε αυτές του Γυμνασίου, θα βαθμολογούν και ο εκπαιδευτικός της τάξης και ο εκπαιδευτικός της παράλληλης στήριξης και θα βγαίνει ο μέσος όρος αυτών. Η ύλη και τα θέματα εξετάσεων για τα μαθήματα των μαθητών που έχουν Παράλληλη Στήριξη, είναι ίδια με των υπολοίπων μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης και του ΤΕ, μετέχουν στην βαθμολογία μαζί με τους εκπαιδευτικούς του τμήματος και η βαθμολογία προκύπτει από τον μέσο όρο.

Η Παράλληλη Στήριξη χορηγείται μέχρι και την Γ' τάξη του Γυμνασίου. Στις περιπτώσεις κωφών και τυφλών μαθητών, χορηγείται και στο ΓΕΛ.

Συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς στις σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης

Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης προσέρχονται εγκαίρως στη σχολική μονάδα όπου φοιτούν οι μαθητές, τουλάχιστον 10' πριν από τη συγκέντρωση των μαθητών στο προαύλιο και την είσοδο τους στην τάξη (08.10').

- Κατά το πρώτο στάδιο της ειδίκευσής τους, πριν τη συστηματική εκπαίδευσή παραμένουν διακριτικοί κατά το χειρισμό των περιστατικών συνεκπαίδευσης/παράλληλης στήριξης που θα τους αναθέσουν.
- Παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο μαθητή-στόχο χωρίς να τον διαφοροποιούν ορατά από τους υπόλοιπους μαθητές της τάξης. Όταν οι συνθήκες της διεργασίας διδασκαλίας μάθησης το επιτρέπουν μετακινούνται για να στηρίξουν και άλλους μαθητές της τάξης. Η επιλογή των

μαθητών που έχουν ανάγκη στήριξης πραγματοποιείται κατόπιν συνεργασίας με τον εκπαιδευτικό της τάξης και το διευθυντή της σχολικής μονάδας.

- Αν ο εκπαιδευτικός της τάξης ή το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό (στις περιπτώσεις που υπάρχει διαθέσιμο) τους καλέσουν να βοηθήσουν στη διεργασία διδασκαλίας – μάθησης ή έχουν συμφωνήσει μαζί τους εκ των προτέρων κάποια εμπλοκή στην όλη διεργασία διδασκαλίας – μάθησης προχωρούν μόνο στην υλοποίηση όσων έχουν προγραμματίσει και πάντα σε ισότιμη συνεργασία μαζί τους.
- Γενικότερα, κατά την πρώτη παρουσία των εκπαιδευτικών της Παράλληλης Στήριξης στην τάξη, ιδιαίτερα την πρώτη εβδομάδα της παρουσίας τους στη σχολική μονάδα πρέπει να αποφεύγουν τις μη προγραμματισμένες ή απρόσκλητες εμπλοκές στη διεργασία διδασκαλίας – μάθησης της τάξης και περιορίζονται στα τυπικά τους καθήκοντα.
- Στα διαλείμματα αποχωρούν από την τάξη μετά την έξοδο των μαθητών.
- Φροντίζουν να έχουν υπό την επίβλεψή τους και στη διάρκεια του διαλείμματος τους μαθητές της συνεκπαίδευσης/παράλληλης στήριξης, αλλά συνεργάζονται με το προσωπικό και για να στηρίζουν και τους άλλους μαθητές με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της τάξης στην οποία έχουν τοποθετηθεί. Με τους εκπαιδευτικούς μπορούν να συνεργάζονται κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων και αυτό μπορεί να συμβαίνει μόνο εφόσον έχουμε εξασφαλίσει εποπτεία των μαθητών ευθύνης τους.
- Φροντίζουν να είναι διακριτικοί κατά τις συνεργασίες τους με τους εκπαιδευτικούς της τάξης και του σχολείου γενικότερα.
- Στις περιπτώσεις που οι εκπαιδευτικοί της τάξης επιδεικνύουν διάθεση να τους ενημερώσουν, να τους συμπαρασταθούν και να τους κατευθύνουν, ζητούν διακριτικά διευκρινήσεις, πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες.
- Η συνεργασία με το προσωπικό του σχολείου ενδυναμώνει την προσωπική μας προσφορά και δημιουργεί συνθήκες για βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης δεν σχολιάζουν πρόσωπα και ιδιαίτερα μαθητές αλλά μιλούν πάντα για καταστάσεις και συμβάντα. Τα σχόλιά σε κάθε περίπτωση, προκύπτουν από συστηματική άμεση παρατήρηση, την οποία έχουν καταχωρήσει στα ειδικά έντυπα άμεσης παρατήρησης και στο ημερολόγιο αναστοχασμού και έχουμε φροντίσει ώστε να τα ενισχύουμε με σχόλια και πληροφορίες από άλλες πηγές (τριγωνοποίηση στοιχείων), όπως συνηθίζεται στην

ποιοτική έρευνα (Cohen & Manion, 1997: 321-346). Τα στοιχεία μπορεί να προέρχονται από τον εκπαιδευτικό της τάξης, από άλλο ειδικευόμενο εκπαιδευτικό ή από το διευθυντή του σχολείου, οι οποίοι έχουν υπηρεσιακή σχέση με τον/τους μαθητή/-ες με ΕΕΑ ή από άλλο μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου όπου φοιτά ο μαθητής με ΕΕΑ ή τη σχολική μονάδα που φοιτούσε το προηγούμενο ή τα προηγούμενα σχολικά έτη. Τα κάθε είδους στοιχεία προστατεύονται αυστηρά από το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων, όπως ορίζει η νομοθεσία. Αν κατά τη διάρκεια της συνεργασίας το σχολείο βρίσκεται σε διαδικασία προετοιμασίας της συγκεκριμένης εκδήλωσης, συμμετέχουμε ενεργητικά, αλλά διακριτικά σ' αυτήν. Φροντίζουν στη διάρκεια αυτών των προκαταρκτικών σταδίων να παρατηρούν και να καταγράφουν συμπεριφορές και συμβάντα. Σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικές πληροφορίες μπορούν να συλλέξουν από τους υπεύθυνους του ΚΕ.Δ.Δ.Υ. όσοι έχουν εμπλακεί στη διαδικασία αξιολογητικής διάγνωσης του μαθητή.

Οι σχολικές μονάδες, όπου φοιτούν παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους και να εφαρμόζουν Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΕΠ) για το κάθε παιδί ξεχωριστά. Το ΕΕΠ δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς, στους γονείς, στους διευθυντές και σε άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες να συνεργαστούν για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού ΕΕΠ απαιτείται η προσεκτική εξέταση και αναγνώριση των αναγκών του παιδιού με αναπηρία. Αυτό προϋποθέτει στενή συνεργασία του εκπαιδευτικού του παιδιού με τους γονείς του και με το υπόλοιπο προσωπικό του σχολείου. Η ανταλλαγή πληροφοριών, οι ειδικές γνώσεις που σχετίζονται με τη διάγνωση του παιδιού και η δέσμευση όλων να σχεδιαστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα βοηθήσει το παιδί, αποτελούν τα στοιχεία για τη δημιουργία ενός ποιοτικού ΕΕΠ που εφαρμόζεται στην τάξη και εντός του γενικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Η απόφαση σχετικά με το είδος της ειδικής εκπαίδευσης, αλλά και των άλλων υπηρεσιών που μπορεί να χρειάζεται το παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, πρέπει να ξεκινάει από τα αποτελέσματα της αξιολόγησής του. Αυτά μπορεί να προκύπτουν από ομαδικές και ατομικές εργασίες στην τάξη, από παρατηρήσεις του εκπαιδευτικού, των γονέων, του επικουρικού προσωπικού όταν υπάρχει, από στοιχεία φορέων ή δομών που προσφέρουν υποστηρικτικές

Αποχώρηση από την τάξη και τη σχολική μονάδα- Ωράριο εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης

Μετά από τη λήξη του ωραρίου ή άλλων έκτακτων περιπτώσεων που μπορεί να προκύψουν οι εκπαιδευτικοί αποχωρούν από την τάξη ή τη σχολική μονάδα και φροντίζουν να ενημερώνουν τους μαθητές της τάξης και ιδιαίτερα του μαθητές της ευθύνης τους. Απαραίτητα πριν την οριστική αποχώρησή τους από τη σχολική μονάδα στο τέλος του σχολικού έτους ενημερώνουν τους μαθητές και το προσωπικό ότι η περίοδος της διδακτικής τους προσφοράς έχει ολοκληρωθεί και παρέχουν στο διευθυντή του σχολείου στοιχεία, ώστε να είναι εφικτή η εντόπιση και η ειδοποίησή τους για μελλοντική συνεργασία. Αν επιθυμούν να συνεχίσουν την επαφή τους με τη σχολική κοινότητα και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως εθελοντές, θα πρέπει να έλθουν απαραίτητα σε συνεννόηση με το διευθυντή του σχολείου, ο οποίος θα ενημερώσει το σχολικό σύμβουλο της περιοχής, καθώς και το διοικητικό προϊστάμενο.

Οι ώρες του εκπαιδευτικού της παράλληλης στήριξης αναφέρονται στη γνωμάτευση του ΚΕΣΥ. Αν είναι πλήρους ωραρίου είναι 24 ώρες την εβδομάδα στο Δημοτικό. Το ωράριο κάθε εκπαιδευτικού που προσλαμβάνεται μέσω ΕΣΠΑ είναι συγκεκριμένο και είναι 24 ώρες την εβδομάδα. Από το γραφείο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ενημερώνεται η σχολική μονάδα για το ωράριο που διατίθεται ο εκπαιδευτικός, αν δηλαδή έχει διατεθεί αποκλειστικά για το δικό τους μαθητή ή μοιράζεται το ωράριο του σε 2 σχολεία. Εάν ο εκπαιδευτικός έχει διατεθεί αποκλειστικά για ένα μαθητή τότε δεν υπάρχει ευελιξία αλλά υποχρεωτικότητα: να είναι εκεί όσες ώρες προβλέπεται από το καθεστώς της πρόσληψης του. (ΠΔ 201/1998, άρθρο 13, παρ. 2 εδάφιο γ). Σε ιδιαίτερα εξαιρετικές περιπτώσεις με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, μπορεί ο εκπαιδευτικός να απαλλαγεί από την εφημερία, όταν διαπιστώνεται ότι ειδικός λόγος δεν του επιτρέπει να εκτελεί τα ειδικά αυτά καθήκοντα. Ο εκπαιδευτικός Παράλληλης Στήριξης είναι υποχρεωμένος να υλοποιεί το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέσα και έξω από την τάξη και είναι συνολικά υπεύθυνος για όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής (διαλείμματα, επισκέψεις, εκδηλώσεις κ.λπ.) στις οποίες συμμετέχει ο μαθητής. Επίσης πρέπει να παρευρίσκεται και στο διάλειμμα ώστε να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού.

Συμπεράσματα- Προτάσεις

Οι έννοιες ένταξη και ενσωμάτωση στην ελληνική βιβλιογραφία θεωρούνται άμεσα ή έμμεσα ταυτόσημοι. Ένταξη είναι η είσοδος προσώπου, χώρας κ. ά σε ένα σύνολο ώστε να αποτελεί οργανικό μέλος του, ενώ για τον όρο ενσωματώνω αναφέρεται ότι καθιστώ κάτι αδιάσπαστο μέρος συγκροτημένου συνόλου. Ο όρος ένταξη χρησιμοποιείται από ορισμένους συγγραφείς με την έννοια της διαδικασίας και την ένταξη και την αφομοίωση, αλλά και την ενσωμάτωση. Στην εκπαιδευτική πράξη ο όρος ένταξη χρησιμοποιείται κυρίως για την περιγραφή των διαδικασιών υποστήριξης μαθητών με ειδικές ανάγκες ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στο κοινό πρόγραμμα της σχολικής μονάδας. Ο όρος ισότιμη συνεκπαίδευση υπονοεί την προθυμία αναδόμησης του σχολικού προγράμματος ως συνέπεια της διαφορετικότητας των παιδιών που το παρακολουθούν. Υπάρχουν όμως αναφορές οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι όροι ένταξη και ενσωμάτωση δεν ταυτίζονται

Η Παράλληλη Στήριξη θεσπίστηκε και κατοχυρώθηκε νομικά σχετικά πρόσφατα γίνεται αντιληπτό ότι η μελέτη οποιουδήποτε παράγοντα που σχετίζεται με αυτόν τον νεοσύστατο εκπαιδευτικό θεσμό αποτελεί νέα γνώση και προσθέτει στοιχεία τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν με σκοπό τη βελτίωσή του. Η συνεκπαίδευση των μαθητών με και χωρίς Ε.Ε.Α., όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δεν αποτελεί τον στόχο, στον οποίο πρέπει να φτάσει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η συνεκπαίδευση των μαθητών με και χωρίς Ε.Ε.Α. αποτελεί τη μέθοδο για την επίτευξη του στόχου, δηλαδή τη δημιουργία ενός ενιαίου συστήματος εκπαίδευσης. Ένα σύστημα εκπαίδευσης που δεν θα διαχωρίζει την εκπαίδευση σε Γενική και Ειδική. Για να πραγματοποιηθεί όμως ο στόχος αυτός, χρειάζεται αλλαγή κουλτούρας ολόκληρης της κοινωνίας απέναντι στους μαθητές με Ε.Ε.Α. και τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση.

Η κουλτούρα είναι κάτι που δύσκολα αλλάζει, όμως η υλοποίηση ενός θεσμού είναι κάτι που ελέγχεται και εξαρτάται από οργανωτικούς και διοικητικούς φορείς.

Όλοι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή μη έχουν δυνατότητες που πρέπει να εντοπίζονται και να αναδεικνύονται. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τις κατάλληλες υλικοτεχνικές υποδομές και τις δομές που προσφέρει η πολιτεία σε συνδυασμό με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και των αρμόδιων ειδικών που ασχολούνται με την εκπαίδευση των μαθητών

στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής, στα Τμήματα Ένταξης και στα πλαίσια της παράλληλης στήριξης.

Η Παράλληλη Στήριξη είναι ένας βασικός θεσμός για το εκπαιδευτικό μας σύστημα και έχει στόχο την κοινωνική και σχολική ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και παράλληλα επιδρά θετικά στο συναισθηματικό τομέα του παιδιού και προσφέρει σημαντική βοήθεια στις οικογένειες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η Παράλληλη Στήριξη δίνει τη δυνατότητα ίσων ευκαιριών στα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ώστε να μπορούν να φοιτούν σε περιβάλλον συνδιδασκαλίας με τους άλλους μαθητές και να αλληλεπιδρούν, να μοιράζονται και συνεργάζονται κατά τη διάρκεια των μαθησιακών τους εμπειριών. Επίσης τους προσφέρονται ποικίλες ευκαιρίες για κοινωνική ένταξη, μέσα από δραστηριότητες και εκδηλώσεις στο χώρο του γενικού σχολείου. Η φοίτηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε γενικές τάξεις τους δίνει τη δυνατότητα να συνυπάρχουν και να παρακολουθούν προγράμματα σπουδών με τους τυπικά συνομηλίκους τους. Επίσης παρατηρείται ευαισθητοποίηση των μαθητών στο να συνυπάρχουν αρμονικά με κάποια παιδιά με αναπηρία και τους δίνεται η ευκαιρία να δημιουργούν θετικές στάσεις και να ευαισθητοποιούνται σε ζήτημα της αποδοχής της διαφορετικότητας. Ο εκπαιδευτικός της Π.Σ. βοηθάει εκτός από τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλα παιδιά της τάξης που χρειάζονται κάποιο είδος έξτρα βοήθειας.

Από τη συνεκπαίδευση οι μαθητές χωρίς αναπηρία μαθαίνουν να σέβονται το δικαίωμα του ατόμου στη διαφορά. Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα και οι ευκαιρίες για το χτίσιμο κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών που συνυπάρχουν στην ίδια γενική τάξη και απομακρύνεται ο κίνδυνος της κατηγοριοποίησης. Επίσης, από την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους, οι τυπικοί συνομήλικοι συχνά στηρίζουν και βοηθούν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αναπτύσσοντας με αυτό τον τρόπο το συναίσθημα της κοινωνικής ευαισθησίας. Η Παράλληλη Στήριξη αναγνωρίζεται από τους εκπαιδευτικούς ως ένας βιώσιμος τύπος συνδιδασκαλίας για την εκπαίδευση παιδιών με αναπηρία στο ελάχιστο περιοριστικό περιβάλλον. Πολλά σχολεία υλοποιούν προγράμματα συνδιδασκαλίας, δίνοντας τη δυνατότητα σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να εκπαιδευτούν σε γενικές τάξεις. Ένα βασικό ζήτημα, για την καλύτερη εφαρμογή του μοντέλου της Π.Σ. αποτελεί η διασφάλιση της ισοτιμίας των εκπαιδευτικών. Σαν πρώτο βήμα, θα μπορούσε να οριστεί ο εκπαιδευτικός της

ειδικής αγωγής σε μία τάξη και όχι σε μεμονωμένους μαθητές. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα της παράλληλης στήριξης προσλαμβάνονται μέσω του προγράμματος ΕΣΠΑ. Οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί εκτός του ότι προσλαμβάνονται μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς - ακόμα και το μήνα Μάρτιο - δεν γνωρίζουν αφενός αν την επόμενη σχολική χρονιά θα μπορέσουν να συνεχίσουν το έργο τους με το ίδιο παιδί που στηρίζουν και αφετέρου αν επαναπροσληφθούν.

Η δημιουργία θετικού κλίματος στο σχολείο για τη συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς αναπηρία σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος της παράλληλης στήριξης. Θα πρέπει λοιπόν οι σύλλογοι διδασκόντων θεσμοθετημένα να εντάσσουν στη θεματολογία των συνεδριάσεων τους ζητήματα που σχετίζονται με την αναπηρία, την ένταξη και με την αποτελεσματικότερη φοίτηση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο τους. Κρίνεται ως θετικό, τα συμπεράσματα από αυτές τις εργασίες να κοινοποιούνται και να συζητούνται πρωτίστως με τους γονείς των παιδιών που συμμετέχουν στην Παράλληλη Στήριξη αλλά και με άλλους γονείς για την δημιουργία ενός κλίματος αποδοχής και κατανόησης. Η σχέση μεταξύ των συνδιδασκάλων αναγνωρίστηκε ως ιδιαίτερα σημαντική συνιστώσα για την επιτυχία του μοντέλου της συνδιδασκαλίας. Μια ισχυρή σχέση μεταξύ τους που βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και στον αλληλοσεβασμό, είναι απαραίτητη για την αρμονική και εποικοδομητική συνεργασία τους. Ο διευθυντής του σχολείου και οι άλλοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς να συνεργάζονται, να τους δίνεται ο χρόνος και ο χώρος για να προγραμματίζουν τη συνδιδασκαλία τους, αλλά και να μπορούν οι συνδιδάσκαλοι εφόσον το επιθυμούν, να παραμένουν μαζί ως ομάδα για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα. Όσον αφορά τους ρόλους των συνδιδασκάλων που υλοποιούν την Παράλληλη Στήριξη σε πολλές περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί δεν μοιράζονται εξίσου τους ρόλους και τις ευθύνες τους. Έτσι, κάποιοι εκπαιδευτικοί της ειδικής αγωγής θεωρούν ότι ο ρόλος τους είναι συμπληρωματικός σε σχέση με το συνάδελφό του της γενικής αγωγής, ενώ άλλοι ότι υπάρχει ασάφεια σχετικά με το ρόλο του κάθε εκπαιδευτικού που συμμετέχει στη συνδιδασκαλία. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού της ειδικής αγωγής είναι να υποστηρίξει και να διδάσκει σε ένα ή δύο παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ο εκπαιδευτικός της γενικής αγωγής είναι αυτός που έχει την κύρια ευθύνη για το σχεδιασμό και την παράδοση της διδασκαλίας. Σε συνθήκες συνδιδασκαλίας, θα πρέπει ο ρόλος του κάθε εκπαιδευτικού να είναι διακριτός και ξεκάθαρος.

Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται παράλληλα και η ορθή λογοδοσία των συνδιδασκάλων προς την εκπαιδευτική κοινότητα και προς τους γονείς.

Η συνεργασία μεταξύ των συνδιδασκάλων αναγνωρίζεται ως καίρια συνιστώσα της συνδιδασκαλίας και στην παρούσα μελέτη θεωρήθηκε από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα ως μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις.

Η αποτελεσματική επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στη συνδιδασκαλία, θα πρέπει να έχει όλα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, ώστε να μπορέσουν οι συνδιδάσκαλοι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που θέτει η Παράλληλη Στήριξη.. Εκπαιδεύοντας παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μέσα στη γενική εκπαίδευση σημαίνει ότι αυτοί οι μαθητές θεωρούνται ισότιμα μέλη με τους συμμαθητές τους τόσο στην τάξη όσο και στη σχολική κοινότητα. Είναι σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς αλλά και για τους διαχειριστές εκπαιδευτικών υπηρεσιών να κατανοήσουν το ρόλο τους όσον αφορά τις διευκολύνσεις που πρέπει να παρέχουν στους μαθητές με αναπηρία ώστε να έχουν πρόσβαση στο αναλυτικό πρόγραμμα.

Ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της παράλληλης στήριξης αποτελεί η συν- αντίληψη που πρέπει να έχει η διοίκηση του σχολείου, οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι συμμαθητές των παιδιών με αναπηρία ότι παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να ωφεληθούν από τη φοίτησή τους σε ενταξιακό περιβάλλον. Η συνεργασία όλων στο παραπάνω στόχο σχετίζεται με τη σχολική κουλτούρα και με το θετικό κλίμα που πρέπει να έχει μια τάξη συνδιδασκαλίας.

Βιβλιογραφία- Πηγές

Ξενόγλωσση

- Karagiannis, A., Stainback, W., & Stainback, S. (1996). *Rationale for inclusive school*. In W. Stainback and S. Stainback (Eds.), *Inclusion: a guide for educators* 315. Baltimore: P.H. Brookes.
- Padelidou, S., & Lambropoulou, V. (1997). Attitudes of special and regular education teachers towards integration. *European journal of special needs education*, 12(3-3): 173-183.

- [Stefanidis, A., & Strogilos, V. \(2015\). Union gives strength: Mainstream and special education teachers' responsibilities in inclusive co-taught classrooms. *Educational Studies*. 41\(4\): 393-413.](#)
- Zoniou-Sideri, A., & Vlachou, A. (2006). Greek teacher's belief systems about disability and inclusive education. *International Journal of inclusive Education*, 10(4/5): 379-394.

Ελληνόγλωσση

- Δελλασούδας, Λ. (2005). *Σχολική ένταξη μαθητών με Ε.Ε.Α.*, Β έκδοση, Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Δόικου, Μ. (2006). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Απόψεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση. Περιοδική έκδοση της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*. Ατραπός: 93-116.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000). Ένταξη: Ουτοπία ή Πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ιμβριώτη. Ρ. (1939). «Ανώμαλα κα καθυστερημένα παιδιά». Αθήνα, Εκδόσεις: Ελληνική Εκδοτική Εταιρία Α.Ε.
- Κρουσταλάκης, Γ. (1994). «Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και στο σχολείο - ψυχοπαιδαγωγική παρέμβαση». Αθήνα, αυτοέκδοση.
- Κυπριωτάκης, Α. (2001). *Μια παιδαγωγική. Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά. Σύγχρονες αντιλήψεις αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών με εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λιοδάκης, Δ. (2000). *Εκπαιδευτικά Προγράμματα για Τυφλούς*, εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα.
- Ξηρομερίτη -Τσακλαγκάνου. Α. (1984). «Ιστορικά σημεία και σύγχρονα προβλήματα της Ειδικής Αγωγής», Αθήνα, περιοδικό *Σύγχρονη Εκπαίδευση*.
- Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρογέωργα, Σ. (1993). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες*, Αθήνα: Ντέφι.
- Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρογέωργα, Σ. (1995). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*, Αθήνα.

- Τσιναρέλης, Γ. (1993). *Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Μύθοι και πραγματικότητα*. Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα, 46-47: 18-29.
- Βλάχου, Α. & Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2010). *Σχολική ένταξη και Συνεργατικές πρακτικές των εκπαιδευτικών Γενικής και Ειδικής Αγωγής*, στο Hellenic Journal of Psychology, τχ. 7/2, σελ.180-204.
- Σούλης, Γ (2008). Ένα σχολείο για όλους. Αθήνα: Gutenberg.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000α) *Ένταξη: ουτοπία ή πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000β). Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης. Από το ειδικό στο γενικό σχολείο. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α., (επιμ). Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξη τους. Πρακτικά Επιμορφωτικών σεμιναρίων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004α). Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις, Α' Θεωρία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004β). Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις, Β' Πράξη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004γ). Η εκπαιδευτική ένταξη στην Ελλάδα: μια πορεία είκοσι ετών. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Σπανδάγου, Η., (επιμ.), Εκπαίδευση και τύφλωση. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα σ. 21-30.
- Ζώνιου- Σιδέρη, Α. (1998), Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους: Μία ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης, 3η έκδοση, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Καΐλα, Μ., Πολεμικός, Ν., Φιλίππου, Γ., (επιμ.), (1995), Άτομα με Ειδικές Ανάγκες: Σύγχρονες κατευθύνσεις και απόψεις σε προβλήματα πρόληψης, παρέμβασης, αντιμετώπισης, Διεπιστημονικό Ευρωπαϊκό Συμπόσιο, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος (Μάιος 1992), Τ. Β΄, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μπάρμπας, Γ. (2007) Σχολείο και μάθηση, μια αποκλίνουσα σχέση. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2003), Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες: Σύγχρονες τάσεις εκπαίδευσης και ειδικής υποστήριξης, , Τ.Α΄, Αθήνα:
- Σούλης, Σ.Γ. (2002) Παιδαγωγική της ένταξης: Από το «σχολείο του διαχωρισμού» σε «ένα σχολείο για όλους» . Τ. Α΄. Αθήνα. Τυπωθήτω

- Στασινός, Δ. (1991), Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα: Αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές. Κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906-1989), Αθήνα, Gutenberg
- Τζουριάδου, Μ. (1995). Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αθήνα: Προμηθεύς
- Κυπριωτάκης Α. : Συνεκπαίδευση «ειδικών» και «κανονικών» παιδιών; (136 συγκεκριμένες περιπτώσεις «ειδικών παιδιών»), Πανεπιστήμιο Αιγαίου σ.778 – 788
- Χρηστάκης Κ. : Ενσωμάτωση – η νέα τάση στην Ειδική Αγωγή, περιοδ. «Ανοιχτό Σχολείο», 1985 – 1986, σ. 19 – 22
- Σούλης Γ.(1997). : Τα παιδιά με βαριά νοητική καθυστέρηση και ο κόσμος τους. Gutenberg – Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα.

Νομοθεσία

- **NOMOS 1304/1982 - ΦΕΚ 144/7.12.1982.** Για την επιστημονική - παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και τη Μέση Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις
- **NOMOS 1566/1985 - ΦΕΚ 167/Α/30.9.1985.** Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις
- **NOMOS 2009/1992 - ΦΕΚ 18/Α/14-2-1992.** Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις.
- **NOMOS 2327/1995 - ΦΕΚ 156/Α/31.7.1995.** Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.
- **NOMOS 2817/2000, ΦΕΚ Α 78/14.03.2000.** «Εκπαίδευση των ατόμων με Ε.Ε.Α. και άλλες διατάξεις».
- **NOMOS 2817/2007 - ΦΕΚ 449/3.04.2007.** Καθήκοντα και αρμοδιότητες εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
- **NOMOS 3699/2008 - ΦΕΚ 199/Α/702.10.2008.** Ειδική αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με Ε.Ε.Α. .
- **NOMOS 3879/2010 -ΦΕΚ 163 /21.9.2010.** Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις.

Σύνταγμα της Ελλάδας ΦΕΚ 120/τ.Α /27-6-2008

